

Aan de Provinciale Staten Noord Brabant
t.a.v. Griffier, mevrouw mr. K.A.E. ten Cate
Postbus 90151
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH

Ref.: 17-06/106/03
Type: PD/ChL/gw
Onderwerp: Versnelling transitie van de veehouderij

's-Hertogenbosch, 30 juni 2017

Geachte dames en heren,

Wij hebben kennisgenomen van de discussies rondom de voorstellen van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant over de versnelling van de transitie van de veehouderij.

In deze brief vragen wij uw aandacht voor de effecten van de besluitvorming in dit dossier in de volle breedte van de Agrifoodsector in Brabant, op het perspectief van jongeren die kiezen voor een toekomst in de Agrifoodsector en mogelijkheden om een alternatieve route te bewandelen waarin daadwerkelijk perspectief wordt gerealiseerd voor Brabant.

Ongeacht wie welk gelijk nu aan zijn kant heeft in deze discussies, bij de politieke keuzes die nu voorliggen, moet het belang van het realiseren van een krachtig perspectief voor de Brabantse Agrifoodsector duidelijk voor ogen blijven. Juist in een tijdspanne waarin de maatschappij vraagt om een krachtig perspectief. Een perspectief dat hard nodig is, voor Brabant én de wereld.

Samenvattend vragen wij uw aandacht voor:

1. De Brabantse Agrifoodsector is krachtig en tegelijkertijd toe aan vernieuwing. Vernieuwing omdat maatschappelijke en economische paradigma's uit voorgaande decennia geen oplossing meer bieden. Vernieuwing omdat nieuwe maatschappelijke uitdagingen als het gaat om onze voedselvoorziening en voedselconsumptie een fundamenteel andere aanpak vragen. O.a. als het gaat om vraagstukken van maatschappelijke acceptatie en ruimtelijke inbedding van agroproductie, maar ook als het gaat om een duurzame wereldvoedselvoorziening. Vernieuwing ook omdat de ontwikkelingen op het gebied van hightech, ICT, data maar ook biosciences fundamenteel andere oplossingen bieden de komende decennia.
2. Vernieuwen vraagt om ruimte in denken, ruimte om te investeren. Die ruimte kan alleen worden geboden als bedrijven het vertrouwen ervaren dat de context waarin ze opereren en de afspraken die ze maken met overheden en met

kennisinstellingen ook houdbaar zijn en een basis bieden om vooruit te bewegen. Politieke instabiliteit in welke vorm dan ook schaadt dat vertrouwen en leidt daarmee af als het gaat om ruimte in denken en ruimte om te investeren. Wij merken dat het bedrijfsleven terughoudender wordt om te investeren in innovatieprojecten o.a. samen met de HAS in bepaalde sectoren.

3. De Agrofoodsector in Nederland en economische sectoren in Brabant delen een krachtig samenwerkingsverband.

De gouden driehoek in de Agrofoodsector en de triple helix in Brabant zijn in staat geweest agenda's te vormen als het gaat om vernieuwing en versterking. De praktijk in andere sectoren en provincies wijst uit dat het ontbreken van een dergelijke driehoeksverhouding als het gaat om innovatie en ontwikkeling, ook leidt tot het ontbreken van dergelijke agenda's en daarmee innovatie en vernieuwing van een sector.

4. Jongeren herkennen meer en meer de Agrofoodsector als uitdagend en maatschappelijk relevant.

De ontwikkeling van de positie van Wageningen Universiteit en HAS Hogeschool de afgelopen 15 jaar bewijzen dat. Elsevier riep in september 2016 beide instellingen uit tot respectievelijk de beste universiteit en de beste hogeschool van Nederland. Beide instellingen verdubbelden de afgelopen jaren en zullen rond 2020 verdrievoudigd zijn ten opzichte van begin deze eeuw. Het internationale netwerk van HAS Hogeschool is enorm en daarmee ook de uitstraling voor Brabant. Jongeren zien perspectief en willen zich inzetten voor een betere wereld met voldoende en goed voedsel in een aangename leefomgeving. Dat perspectief moeten de partners in de triple helix de jongeren ook durven bieden door consistent in studentenaantallen te bouwen aan die sector van betekenis.

5. Het provinciebestuur heeft de afgelopen jaren gestuurd op de ontwikkeling van sterke regionale programma's. Daarnaast heeft zij de kennis- en onderwijsinstellingen opgeroepen een steviger verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opleiden voor Brabant en versterken van het innovatieve klimaat vanuit maatschappelijk perspectief. De regio's en de kennisinstelling hebben invulling gegeven aan die oproep. Deze ontwikkeling biedt duidelijk ruimte om ook de Agrifoodagenda van Brabant meer bottom up vorm te geven vanuit sterke triple helix regionale agenda's en innovatie-agenda's van de kennisinstellingen.

Bovengenoemde punten kennen een bredere achtergrond, die we hieronder schetsen. Daarin wordt ook duidelijk dat een agenda van Brabant voor agrofood vraagt om draagkracht in de volle breedte van de keten, het ecosysteem daaromheen en de maatschappij. Draagkracht ook bij jongeren, zij zijn het die de daadwerkelijke transitie moeten vormgeven. Wij zien in dat laatste nu al veel perspectief. Het denken van onze studenten, maar ook de concrete projecten en opdrachten die zij doen voor bedrijven, laten een beweging zien naar een andere en perspectiefvolle agrofoodsector.

Ontwikkelen van de Brabantse Agrifoodsector

Nederland en de wereld zien de kracht van de Brabantse Agrifoodsector. Krachtige familiebedrijven en coöperaties, een ondernemende primaire sector, een goede kennis- en onderwijsinfrastructuur, alle partijen uit de keten en een veelheid aan veelal technologische toeleveranciers. Een compleet ecosysteem dat zijn gelijke niet kent in Nederland en daarbuiten. Cijfers spreken voor zich als de Brabants agrifoodsector wordt vergeleken met de Brabantse sector HTSM (Hightech Systems en Materialen).

	<i>HTSM</i>	<i>Agrifood</i>
Productie (x 1 meuro)	120.261	136.078
Toegevoegde waarde (x 1 meuro)	42.163	50.518
Werkzame personen (fte)	452.000	739.000

Tabel 1 Economische vergelijking Brabants Agrifood en HTSM-sector; bron Provincie Brabant

Het belang van de Brabantse Agrifoodsector in de totale Nederlandse Agrifoodsector is meer dan proportioneel zowel als het gaat om productiewaarde als exportwaarde.

Ook op een andere manier bekeken springt de Brabantse agrifoodsector eruit als het gaat om ondernemendheid en innovativiteit. Op 27 juni maakte de Kamer van Koophandel de Top 100 Innovatieve MKB-bedrijven bekend, een landelijke lijst met interessante gegevens voor Brabant en de Brabantse agrifoodsector:

	<i>Totaal</i>	<i>Agrifood</i>	
Nederland	100	12	12%
Brabant	22	9	41%
	22%	75%	

Tabel 2 KvK Top 100 Innovatieve MKB-bedrijven 2017 in Brabants en Agrifoodperspectief

Daarmee is niet alleen de huidige agrifoodsector qua productiewaarde en arbeidsmarkt belangrijk. Maar blijkt ook de innovativiteit van Brabant in het MKB in zijn algemeenheid sterk. Opvallend daarbij is dat de Brabantse agrifoodsector 75% van de agrifood-MKB-bedrijven in de KvK Top 100 vertegenwoordigd en dat binnen Brabant 41% van de Top100 MKB-bedrijven uit de Agrifoodsector komt. Een sterke basis én een goed perspectief.

Vernieuwing is ook noodzakelijk. Na WO II heeft de agrifoodsector invulling gegeven aan twee belangrijke maatschappelijke opgaven: nooit meer honger in Nederland en het aanjagen en herstellen van de Nederlandse economie. De sector is erg succesvol geweest in het antwoord geven op die maatschappelijke opgave. Echter nieuwe maatschappelijke opgaven vragen nu om antwoorden, antwoorden die om een sterk ander perspectief vragen dan de maatschappelijke opgaven na WO II. Het perspectief van *costleadership* en veilig voedsel moet ingeruild worden voor een nieuw leiderschap. Leiderschap gericht op gezonde voedselconsumptie en gezonde en circulaire voedselproductie, dat past bij het rentmeesterschap dat deze sector zo lang heeft gekenmerkt: in balans met de omgeving, in balans met de natuur en in balans met de toekomst.

Brabant heeft bij uitstek de mogelijkheden om die transitie van leiderschap mogelijk te maken. Er is een sterk ecosysteem waar alle facetten op hoog niveau aanwezig zijn. Brabant is van samen: zoeken, werken en ondernemen. Brabant heeft sterke cross overs richting de agrofoodsector in huis: high tech, ICT, logistiek, chemie en lifesciences.

Dergelijke transitie vragen om leiderschap bij partijen betrokken: overheden, bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen. Leiderschap om gezamenlijk tot een agenda te komen. Leiderschap ook om vertrouwen te geven dat de uitgezette koers ook ruimte geeft om te ontwikkelen. Die gezamenlijke koers en het vertrouwen geven daadwerkelijk ruimte aan bedrijven en maatschappij om aan concrete oplossingen en concreet perspectief te werken in gezamenlijkheid.

Het perspectief van jongeren

De jeugd heeft de toekomst is een gevleugelde uitspraak. Met naar de huidige generatie op sleutelposities de vraag: 'wat geven wij jongeren mee'. Dat meegeven gaat over de bagage van de jongeren én over het perspectief dat wij jongeren bieden.

De bagage van jongeren die worden opgeleid aan HAS Hogeschool is de afgelopen jaren sterk veranderd. De slag van een productieperspectief, naar een perspectief gericht op de consument, de omgeving en de opgaven waarvoor de (wereld-) maatschappij een beroep doet op onze sector is merkbaar, voelbaar en zichtbaar. De brede maatschappelijke en internationale oriëntatie is uniek. Recente Haagse rapportages over het Nederlandse export- en internationaliseringsbeleid en de wijze waarop de kennisinstellingen in Nederland omgaan met de Social Development Goals van de VN roemen de aanpak van de HAS. We doen dat allemaal vanuit waarden met wortels: ieder mens is uniek, ieder mens mag er zijn en ieder mens doet er toe.

Daarmee scoort de HAS topposities over een breed veld dat duiding geeft aan de brede bagage die wij studenten meegeven: internationale mobiliteit, begeleiding van studenten met een beperking, waardering door bedrijven, onderzoeksvoorstellen in nationale fondsen, accreditaties en last-but-not-least een hoge waardering door studenten zelf. Elsevier oordeelde in september 2016 op die basis dat HAS Hogeschool de beste hogeschool van Nederland is.

Steeds meer jongeren uit een steeds breder deel van de maatschappij weten de HAS te vinden. Onze hogeschool verdubbelde in 8 jaar tijd in omvang en zal rond 2020 verdrievoudigd zijn in omvang. Ook dan zal het arbeidsmarktperspectief van onze studenten erg goed zijn.

Voor dat perspectief is een goed toekomstperspectief voor de Agrofoodsector in Brabant, Limburg en Zeeland wel noodzakelijk. Dat vraagt om een stevige agenda van de mensen die nu in de triple helix aan het roer staan. Een agenda met perspectief, een agenda gericht op innovatie. Een ontwikkelagenda!

Alternatieve route

Een Agrifoodagenda voor Brabant gedragen door alle partijen. Dat moet een perspectief zijn waar we allemaal voor gaan. De afgelopen jaren zijn op regionaal niveau agenda's ontstaan of in wording: Noordoost Brabant, Zuidoost Brabant en inmiddels beginnen ook in West Brabant contouren zichtbaar te worden. De kennisinstellingen HAS, Wageningen UR en TU/e hebben hun eigen agenda's sterk ontwikkeld de afgelopen jaren en weten elkaar specifiek in de Brabantse context steeds beter te vinden. Een agrifoodagenda voor Brabant bottom up opgebouwd en goed verbonden met de triple helix partijen op provinciaal niveau, jongeren en maatschappelijke organisaties is ons inziens een interessant perspectief voor een perspectiefvolle Brabantse Agrifoodagenda.

Wij hopen met het bovenstaande u van dienst te zijn, hopen dat u de genoemde aandachtspunten een duidelijke plaats wilt geven in uw besluitvorming. We wensen u wijsheid toe.

Met vriendelijke groet,

Dick Pouwels
Voorzitter College van Bestuur

Cc College van Gedeputeerde Staten Noord Brabant